

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

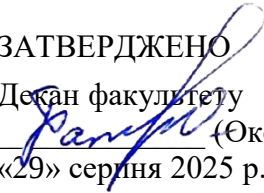
НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ»

Факультет соціо-психологічної діяльності, реабілітації та професійної освіти

Кафедра інклюзивної освіти, реабілітації та гуманітарних наук

ЗАТВЕРДЖЕНО

Декан факультету

 (Оксана ПАЛИЛЮЛЬКО)

«29» серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія мілітарної потуги України

освітній ступінь

магістр

освітньо-професійна програма

Історія та археологія

шифр і назва галузі знань

В Культура, мистецтво та
гуманітарні науки

шифр і назва спеціальності

B9 Історія та археологія

назва спеціалізації

мова викладання

українська

м. Кам'янець-Подільський
2025 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

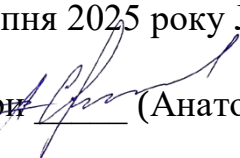
Навчально-реабілітаційним закладом вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

1. **Скрипник А. Ю.**, доктор історичних наук, професор, в. о. завідувача кафедри інклюзивної освіти, реабілітації та гуманітарних наук

Робоча програма обговорена та схвалена на засіданні кафедри інклюзивної освіти, реабілітації та гуманітарних наук

Протокол від «29» серпня 2025 року № 1

В.о. завідувача кафедри (Анатолій СКРИПНИК)

«29» серпня 2025 року

1. Мета навчальної дисципліни

Територія України протягом історії неодноразово ставала ареною численних військових подій – війн, повстань, революцій та інших збройних протистоянь. Сьогодні ми також перебуваємо в умовах російсько-української війни, яка поступово залучає до свого кола дедалі більше європейських і світових держав. У цьому контексті особливої актуальності набуває дослідження військової складової нашої державності, вивчення перемог та історичних постатей. Військова історія як окрема галузь історичної науки зосереджується на аналізі причин, перебігу, рушійних чинників і наслідків воєн та збройних конфліктів, а також охоплює вивчення воєнного мистецтва й організації збройних сил.

Предметом вивчення дисципліни є: формування армії та діяльність найвидатніших українських військових керівників з найдавніших часів до наших днів, основні бойові операції на території України та фрагменти побутової історії під час війн, збереження колективної пам'яті про зазначені події.

Курс «Історія мілітарної потуги України» ставить за **мету** вивчити проблеми військової історії України, на належному теоретичному рівні, знання з якого варто використовувати у науковій (дослідницькій) роботі, у педагогічній діяльності та у історико-політичних та культурних заходах.

Завданнями курсу є:

- опрацювати ключові джерела та здійснити огляд і критичний аналіз історіографії проблематики;
- ознайомити здобувачів із провідними теоретичними підходами до дослідження військової історії України;
- уточнити періодизацію української військової історії в контексті європейських і світових процесів;
- системно опрацювати й проаналізувати фактичний матеріал;
- дослідити внесок видатних українських воєначальників;

1.1. Компетентності, яких набувають студенти в процесі вивчення навчальної дисципліни:

Інтегральна компетентність	ІК. Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру в сфері історії та археології.
Загальні компетентності	ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК02. Здатність працювати автономно. ЗК03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК04. Здатність спілкуватися іноземною мовою. ЗК05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності). ЗК06. Здатність працювати в міжнародному контексті. ЗК07. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. ЗК08. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності
Спеціальні (фахові),	СК01. Здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні

предметні) компетентності	джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію. СК02. Здатність здійснювати історичні й археологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук. СК03. Здатність презентувати та обговорювати результати досліджень і професійної діяльності у сфері історії та археології. СК04. Здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії та археології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки. СК05. Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері історії, археології та/або дотичні до них міждисциплінарні проекти. СК 06. Здатність здійснювати експертний аналіз в предметній області. СК 07 Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах фахової передвищої та вищої освіти, наукових установах. СК08. Здатність працювати в міжнародному контексті і реалізовувати спільні проекти у сфері історії та/або археології з європейськими та євроатлантичними інституціями. СК 09. Здатність використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для проведення досліджень та професійної діяльності у сфері історії та археології СК 10. Усвідомлення принципів академічної доброчесності та норм професійної етики.
--------------------------------------	---

1.2.Програмні результати навчання:

Програмні результати навчання	ПР01. Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень. ПР07. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань історії та/або археології до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.
--------------------------------------	--

2. Опис навчальної дисципліни

1. Найменування показників:

- 1.1. Кількість кредитів – 4
- 1.2. Загальна кількість годин – 120
- 1.3. Кількість модулів – 1
- 1.4. Кількість змістових модулів – 2
- 1.5. Індивідуальне науково-дослідне завдання

2. Характеристика навчальної дисципліни:

- 2.1. Форма навчання – денна
- 2.2. Статус навчальної дисципліни – нормативна навчальна дисципліна
- 2.3. Передумови для вивчення дисципліни (перелік навчальних дисциплін, які мають бути вивчені раніше, перелік раніше здобутих результатів навчання) – Вивчення дисципліни «Історія мілітарної потуги в Україні» ґрунтується на вже сформованих в студентів знаннях і компетентностях з базових історичних та соціально-гуманітарних наук.

3. Обсяг навчальної дисципліни

3.1. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Історія української військової справи у першій половині I тисячоліття н.е.

Тема 1. Зміст і завдання курсу.

1. Військова історія як галузь історичної науки й навчальна дисципліна.
2. Періодизація та етапи військової історії України в контексті європейської та світової історії.
3. Історіографія та джерела.

Тема 2. Територія України як мілітарна арена у давні часи.

1. Військова потуга киммерійців, скіфів та саматів.
2. Воєнне мистецтво давніх греків і римлян у Північному Причорномор'ї.
3. Військова справа готів та гунів.

Тема 3. Слов'янський етнос та розвиток військової справи на Русі-Україні.

1. Антське царство та його мілітарна структура.
2. Політичні та соціально-економічні рушії виникнення військових структур в східних слов'ян.
3. Збройні сили Київської держави: організація, структура та озброєння війська. Завойовницькі походи київських князів, утворення Київської імперії.
4. Побудова укріплених ліній та фортифікаційних споруд на кордоні зі Степом.
5. Ординська навала на Русь-Україну, причини поразок.

Тема 4. Мілітарна складова українського етносу у литовсько-руську добу

1. Військо Великого князівства Литовського, Руського та Жемантійського як державницько-мілітарний чинник на руських землях.
2. Участь українців у війнах Великого князівства Литовського: битва на Синіх Водах, битва на р. Ворскла, Грюнвальдська битва.
3. «Країна князя Острозького». Битва під Оршею, битва під Ольшаницею.

Тема 5. Причини виникнення та військова природа українського козацтва.

1. Запорозьке козацтво у XVI ст.: організація, структура, чисельність, озброєння, способи ведення бою.
2. Іноземці на Запорозжській Січі. Морські походи козаків. Армії Османської імперії та Кримського ханства.
3. Реєстрові козаки. Козацькі повстання проти Речі Посполитої та причини їх поразок.
4. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний: застосування нових підходів до розвитку, тактики та бойових операцій. Московський похід 1618 р. Хотинська битва 1621 р.

Тема 6. Військова справа та армія в період Національно-визвольної революції другої половини XVII- XVIII ст.

1. Козацька армія гетьмана Богдана Хмельницького та союзного Кримського ханства, збройні сили Речі Посполитої на середину XVII ст.
2. Основні бойові операції та їхні особливості у 1648-1657 рр.
3. Перемоги та здобутки козацьких полководців в другій половині XVII ст. Кримські та азовські військові походи наприкінці XVII ст.

Тема 7. Козацькі мілітарні утворення на службі в московській імперії.

1. Участь козаків у війнах і військових конфліктах XVIII ст.: Велика Північна війна, Семирічна війна, російсько-турецькі війни.
2. Збройні сили Гетьманщини та Слобідської України у середині XVIII ст.
3. Московизація козацького війська, втрата національної єдиничності в другій половині XVIII ст.

Тема 8: Українські військові формування у військових конфліктах XIX – на початку XX ст.

1. Українці в арміях імперій у XIX ст.
2. Російсько-турецькі війни у XIX ст.
3. Війна 1812 р. та участь в ній українських підрозділів.
4. Участь козацьких військ та ополчення у придушенні польських патріотичних повстань у XIX ст.
5. Кримська війна 1854-1856 рр. та Україна.
6. Російсько-японська війна початку XX ст.
7. Українці у збройних силах імперій на початку XX ст.

Змістовий модуль 2. Українська мілітарна потуга у XX – першій чверті XXI ст.

Тема 9. Збройні формування на території України під час Першої світової війни.

1. Українці в арміях двох ворогоючих блоків: Антанти та Четвертного союзу.
2. Легіон Українських січових стрільців: організація, озброєння, бойовий шлях.
3. Бойові дії на території України. Галицька операція 1914 р. Великий відступ 1915 р. Брусилівський прорив 1916 р. Утворення Румунського фронту.
4. Українізація російської армії. Завершення війни на Східному фронті. Українські військовополонені в Євразії.

Тема 10. Збройні сили української влади в період Національно-демократичної революції та Визвольних змагань 1917-1921 рр.

1. Військове питання в політиці української влади у 1917-1921 рр.
2. Бойові формування Центральної Ради.
3. Армія епохи Гетьманату: організація, озброєння, бойові дії. Вільне козацтво.
4. Збройні сили Директорії: організація, озброєння, бойові дії. «Трикутник смерті».
5. Українська галицька армія: організація, озброєння, бойові дії.
6. Військові формування інших політичних сил на території України: Селянська армія Н. Махна, Холодноярська республіка, Червона армія та Біла армія,

Тема 11. Радянська доба військової історії України. Друга світова війна і Україна (1939-1945 рр.).

1. Радянська національна політика у військовій сфері на початку 1920-х рр. Реформи Червоної армії в Україні у 20-30-х роках XX ст. Принципи формування різних радянських родів військ.
2. Участь українців у конфліктах на початку війни. Карпатська Січ. Початок німецько-радянської війни. Армії протидіючих сторін. Кампанії 1941-1942 рр. Бойові дії в 1943-1944 рр.
3. Українська повстанська армія: організація, тактика, озброєння.
4. Радянський рух Опору. Звільнення України від нацистів.
5. Українці у військових подіях на японському фронті.

Тема 12. Участь у війнах та військових операціях 60-80-років XX ст.

1. Радянська політика у військовій сфері після Другої світової війни
2. Формування військово-промислового комплексу. Ядерна зброя та її вплив на військові концепції.
3. Участь українців у збройних конфліктах: Корея, Угорщина, Чехословаччина, В'єтнам, Африканський континент, Куба, Афганістан.

Тема 13. Українські Збройні Сили у 90-х роках XX – першій чверті XXI ст.

1. Нормативно-правова база створення та розбудови Збройних сил України.
2. Ядерне роззброєння. Структура, органи управління та чисельність війська.
3. Міжнародне військове співробітництво з НАТО та участь у миротворчих місіях ООН.
4. Російська агресія на сході України 2014 р.: АТО; ООС.
5. Протистояння відкритій повномасштабній агресії РФ після 24 лютого 2022 р.
6. Особливості формування збройних сил у 2022-2025 рр.
7. Волонтерський рух. взаємодія з цивільним населенням, військовополоненні та побут під час бойових дій.

Тема 14. Основні засади ветеранської політики в Україні.

1. Становлення ветеранської політики в Україні.
2. Організація роботи фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб.
3. Центри ветеранського розвитку та їх значення для реалізації ветеранської політики в Україні.

3.2. Розподіл у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять, програма навчальної дисципліни

3.2.1. Очна (денна)

1) Програма навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	УСЬОГО	л	пр	сем	лаб	сам.в.	
Змістовий модуль 1.	66	14		12		40	
Тема 1. Зміст і завдання курсу.	7	2				5	

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	УСЬОГО	л	пр	сем	лаб	сам.в.		
Тема 2. Територія України як мілітарна арена у давні часи.	7			2		5		
Тема 3. Слов'янський етнос та розвиток військової справи на Русі-Україні.	9	2		2		5		
Тема 4. Мілітарна складова українського етносу у литовсько-руську добу	9	2		2		5		
Тема 5. Причини виникнення та військова природа українського козацтва.	9	2		2		5		
Тема 6. Військова справа та армія в період Національно-визвольної революції другої половини XVII-XVIII ст.	9	2		2		5		
Тема 7. Козацькі мілітарні утворення на службі в московській імперії.	7	2				5		
Тема 8. Українські військові формування у військових конфліктах XIX – на початку XX ст.	9	2		2		5		
Змістовий модуль 2.	54	10		10		34		
Тема 9. Збройні формування на території України під час Першої світової війни.	7			2		5		
Тема 10. Збройні сили української влади в період Національно-демократичної революції та Визвольних змагань 1917-1921 рр.	10	2		2		6		
Тема 11. Радянська доба військової історії України. Друга світова війна і Україна (1939-1945 рр.).	10	2		2		6		
Тема 12. Участь у війнах та військових операціях 60-80-років XX ст.	10	2		2		6		
Тема 13. Українські Збройні Сили у 90-х роках XX – першій чверті XXI ст.	7	2				5		
Тема 14. Основні засади ветеранської політики в Україні.	10	2		2		6		
РАЗОМ	120	24		22		74		

2) Теми та короткий зміст лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	Тема 1. Зміст і завдання курсу	Військова історія як галузь історичної науки й навчальна дисципліна. Періодизація та етапи військової історії України в контексті європейської та світової історії. Історіографія та джерела.	2
2	Тема 3. Слов'янський етнос та розвиток військової справи на Русі-Україні.	Антське царство та його мілітарна структура. Політичні та соціально-економічні рушії виникнення військових структур в східних слов'ян. Збройні сили Київської держави:	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
		організація, структура та озброєння війська. Завойовницькі походи київських князів, утворення Київської імперії. Побудова укріплених ліній та фортифікаційних споруд на кордоні зі Степом. Ординська навала на Русь-Україну, причини поразок.	
3	Тема 4. Мілітарна складова українського етносу у литовсько-руську добу	Військо Великого князівства Литовського, Руського та Жемантійського як державницько-мілітарний чинник на руських землях. Участь українців у війнах Великого князівства Литовського: битва на Синіх Водах, битва на р. Ворскла, Грюнвальдська битва. «Країна князя Острозького». Битва під Оршею, битва під Ольшаницею.	2
4	Тема 5. Причини виникнення та військова природа українського козацтва.	Запорозьке козацтво у XVI ст.: організація, структура, чисельність, озброєння, способи ведення бою. Іноземці на Запорозжській Січі. Морські походи козаків. Армії Османської імперії та Кримського ханства. Реєстрові козаки. Козацькі повстання проти Речі Посполитої та причини їх поразок. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний: застосування нових підходів до розвитку, тактики та бойових операцій. Московський похід 1618 р. Хотинська битва 1621 р.	2
5	Тема 6. Військова справа та армія в період Національно-визвольної революції другої половини XVII-XVIII ст.	Козацька армія гетьмана Богдана Хмельницького та союзного Кримського ханства, збройні сили Речі Посполитої на середину XVII ст. Основні бойові операції та їхні особливості у 1648-1657 рр. Перемоги та здобутки козацьких полководців в другій половині XVII ст. Кримські та азовські військові походи наприкінці XVII ст.	2
6	Тема 7. Козацькі мілітарні утворення на службі в московській імперії.	Участь козаків у війнах і військових конфліктах XVIII ст.: Велика Північна війна, Семирічна війна, російсько-турецькі війни. Збройні сили Гетьманщини та Слобідської України у середині XVIII ст. Московизація козацького війська, втрата національної єдиничності в другій половині XVIII ст.	2
7	Тема 8. Українські	Українці в арміях імперій у XIX ст.	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
	військові формування у військових конфліктах XIX – на початку XX ст.	Російсько-турецькі війни у XIX ст. Війна 1812 р. та участь в ній українських підрозділів. Участь козацьких військ та ополчення у придушенні польських патріотичних повстань у XIX ст. Кримська війна 1854-1856 рр. та Україна. Російсько-японська війна початку XX ст. Українці у збройних силах імперій на початку XX ст.	
8	Тема 10. Збройні сили української влади в період Національно-демократичної революції та Визвольних змагань 1917-1921 рр.	Військове питання в політиці української влади у 1917-1921 рр. Бойові формування Центральної Ради. Армія епохи Гетьманату: організація, озброєння, бойові дії. Вільне козацтво. Збройні сили Директорії: організація, озброєння, бойові дії. «Трикутник смерті». Українська галицька армія: організація, озброєння, бойові дії. Військові формування інших політичних сил на території України: Селянська армія Н. Махна, Холодноярська республіка, Червона армія та Біла армія.	
9	Тема 11. Радянська доба військової історії України. Друга світова війна і Україна (1939-1945 рр.).	Радянська національна політика у військовій сфері на початку 1920-х рр. Реформи Червоної армії в Україні у 20-30-х роках XX ст. Принципи формування різних радянських родів військ. Участь українців у конфліктах на початку війни. Карпатська Січ. Початок німецько-радянської війни. Армії протидіючих сторін. Кампанії 1941-1942 рр. Бойові дії в 1943-1944 рр. Українська повстанська армія: організація, тактика, озброєння. Радянський рух Опору. Звільнення України від нацистів. Українці у військових подіях на японському фронті.	
10	Тема 12. Участь у війнах та військових операціях 60-80-років XX ст.	Радянська політика у військовій сфері після Другої світової війни Формування військово-промислового комплексу. Ядерна зброя та її вплив на військові концепції. Участь українців у збройних конфліктах: Корея, Угорщина, Чехословаччина, В'єтнам, Африканський континент, Куба, Афганістан.	2
11	Тема 13. Українські Збройні Сили у 90-х роках XX – першій чверті XXI ст.	Нормативно-правова база створення та розбудови Збройних сил України. Ядерне роззброєння. Структура, органи	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
		управління та чисельність війська. Міжнародне військове співробітництво з НАТО та участь у миротворчих місіях ООН. Російська агресія на сході України 2014 р.: АТО; ООС. Протистояння відкритій повномасштабній агресії РФ після 24 лютого 2022 р. Особливості формування збройних сил у 2022-2025 рр. Волонтерський рух. взаємодія з цивільним населенням, військовополоненні та побут під час бойових дій.	
12	Тема 14. Основні засади ветеранської політики в Україні.	Становлення ветеранської політики в Україні. Організація роботи фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб. Центри ветеранського розвитку та їх значення для реалізації ветеранської політики в Україні.	2
Всього			24

3) Теми та короткий зміст семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	Тема 2. Територія України як мілітарна арена у давні часи.	Військова потуга киммерійців, скіфів та саматів. Воєнне мистецтво давніх греків і римлян у Північному Причорномор'ї. Військова справа готів та гунів.	2
2	Тема 3. Слов'янський етнос та розвиток військової справи на Русі-Україні.	Антське царство та його мілітарна структура. Політичні та соціально-економічні рушії виникнення військових структур в східних слов'ян. Збройні сили Київської держави: організація, структура та озброєння війська. Завойовницькі походи київських князів, утворення Київської імперії. Побудова укріплених ліній та фортифікаційних споруд на кордоні зі Степом. Ординська навала на Русь-Україну, причини поразок.	2
3	Тема 4. Мілітарна складова українського етносу у литовсько-руську добу	Військо Великого князівства Литовського, Руського та Жемантійського як державницько-мілітарний чинник на руських землях. Участь українців у війнах Великого князівства Литовського: битва на Синіх Водах, битва на р. Ворскла, Грюнвальдська битва.	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
		«Країна князя Острозького». Битва під Оршею, битва під Ольшаницею.	
4	Тема 5. Причини виникнення та військова природа українського козацтва.	Запорозьке козацтво у XVI ст.: організація, структура, чисельність, озброєння, способи ведення бою. Іноземці на Запорозькій Січі. Морські походи козаків. Армії Османської імперії та Кримського ханства. Реєстрові козаки. Козацькі повстання проти Речі Посполитої та причини їх поразок. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний: застосування нових підходів до розвитку, тактики та бойових операцій. Московський похід 1618 р. Хотинська битва 1621 р.	2
5	Тема 6. Військова справа та армія в період Національно-визвольної революції другої половини XVII-XVIII ст.	Козацька армія гетьмана Богдана Хмельницького та союзного Кримського ханства, збройні сили Речі Посполитої на середину XVII ст. Основні бойові операції та їхні особливості у 1648-1657 рр. Перемоги та здобутки козацьких полководців в другій половині XVII ст. Кримські та азовські військові походи наприкінці XVII ст.	2
6	Тема 8. Українські військові формування у військових конфліктах XIX – на початку XX ст.	Українці в арміях імперій у XIX ст. Російсько-турецькі війни у XIX ст. Війна 1812 р. та участь в ній українських підрозділів. Участь козацьких військ та ополчення у придушенні польських патріотичних повстань у XIX ст. Кримська війна 1854-1856 рр. та Україна. Російсько-японська війна початку XX ст. Українці у збройних силах імперій на початку XX ст.	2
7	Тема 9. Збройні формування на території України під час Першої світової війни.	Українці в арміях двох ворогоючих блоків: Антанти та Четвертного союзу. Легіон Українських січових стрільців: організація, озброєння, бойовий шлях. Бойові дії на території України. Галицька операція 1914 р. Великий відступ 1915 р. Брусилівський прорив 1916 р. Утворення Румунського фронту. Українізація російської армії. Завершення війни на Східному фронті. Українські військовополонені в Європі.	2
8	Тема 10. Збройні сили української влади в період Національно-демократичної	Військове питання в політиці української влади у 1917-1921 рр. Бойові формування Центральної Ради.	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
	революції та Визвольних змагань 1917-1921 рр.	Армія епохи Гетьманату: організація, озброєння, бойові дії. Вільне козацтво. Збройні сили Директорії: організація, озброєння, бойові дії. «Трикутник смерті». Українська галицька армія: організація, озброєння, бойові дії. Військові формування інших політичних сил на території України: Селянська армія Н. Махна, Холодноярська республіка, Червона армія та Біла армія	
9	Тема 11. Радянська доба військової історії України. Друга світова війна і Україна (1939-1945 рр.).	Радянська національна політика у військовій сфері на початку 1920-х рр. Реформи Червоної армії в Україні у 20-30-х роках XX ст. Принципи формування різних радянських родів військ. Участь українців у конфліктах на початку війни. Карпатська Січ. Початок німецько-радянської війни. Армії протидіючих сторін. Кампанії 1941-1942 рр. Бойові дії в 1943-1944 рр. Українська повстанська армія: організація, тактика, озброєння. Радянський рух Опору. Звільнення України від нацистів. Українці у військових подіях на японському фронті.	
10	Тема 12. Участь у війнах та військових операціях 60-80-років XX ст.	Радянська політика у військовій сфері після Другої світової війни. Формування військово-промислового комплексу. Ядерна зброя та її вплив на військові концепції. Участь українців у збройних конфліктах: Корея, Угорщина, Чехословаччина, В'єтнам, Африканський континент, Куба, Афганістан.	2
11	Тема 14. Основні засади ветеранської політики в Україні.	Становлення ветеранської політики в Україні. Організація роботи фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб. Центри ветеранського розвитку та їх значення для реалізації ветеранської політики в Україні.	2
Всього			22

4) Теми та короткий зміст практичних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*

5) Теми та короткий зміст лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
-	-	-	-
Всього	-	-	-

6) Теми, що виносяться на самостійне опрацювання, їх короткий зміст

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1	Тема 1. Зміст і завдання курсу.	ознайомлення з основною та додатковою літературою; ознайомлення з джерелами	5
2	Тема 2. Територія України як мілітарна арена у давні часи.	підготовка до лекцій, ознайомлення з основною та додатковою літературою; ознайомлення з джерелами	5
3	Тема 3. Слов'янський етнос та розвиток військової справи на Русі-Україні.	підготовка до лекцій, ознайомлення з основною та додатковою літературою; ознайомлення з джерелами; ознайомлення зі спеціальною літературою та відеоматеріалами	5
4	Тема 4. Мілітарна складова українського етносу у литовсько-руську добу	ознайомлення з основною та додатковою літературою; ознайомлення з джерелами; ознайомлення зі спеціальною літературою та відеоматеріалами	5
5	Тема 5. Причини виникнення та військова природа українського козацтва.	підготовка до лекцій, ознайомлення з основною та додатковою літературою; ознайомлення з джерелами; ознайомлення зі спеціальною літературою та відеоматеріалами; підготовка доповідей з презентаціями за темами лекцій та відеоматеріалів	5
6	Тема 6. Військова справа та армія в період Національно-визвольної революції другої половини XVII-XVIII ст.	ознайомлення з основною та додатковою літературою; підготовка доповідей з презентаціями за темами лекцій та відеоматеріалів	5
7	Тема 7. Козацькі мілітарні утворення на службі в московській імперії.	ознайомлення з джерелами; ознайомлення зі спеціальною літературою та відеоматеріалами	5
8	Тема 8. Українські військові формування у військових конфліктах XIX – на початку XX ст.	підготовка до лекцій, ознайомлення з основною та додатковою літературою; ознайомлення з джерелами; ознайомлення зі спеціальною літературою та відеоматеріалами; підготовка доповідей з презентаціями за темами лекцій та відеоматеріалів	5
9	Тема 9. Збройні формування на території України під час Першої світової війни.	підготовка до лекцій, ознайомлення з основною та додатковою літературою; ознайомлення з джерелами; ознайомлення зі спеціальною літературою та відеоматеріалами;	5

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
		підготовка доповідей з презентаціями за темами лекцій та відеоматеріалів	
10	Тема 10. Збройні сили української влади в період Національно-демократичної революції та Визвольних змагань 1917-1921 рр.	підготовка до лекцій, ознайомлення з основною та додатковою літературою; підготовка доповідей з презентаціями за темами лекцій та відеоматеріалів	6
11	Тема 11. Радянська доба військової історії України. Друга світова війна і Україна (1939-1945 рр.).	підготовка до лекцій, ознайомлення з основною та додатковою літературою; ознайомлення з джерелами; ознайомлення зі спеціальною літературою та відеоматеріалами; підготовка доповідей з презентаціями за темами лекцій та відеоматеріалів	6
12	Тема 12. Участь у війнах та військових операціях 60-80-років XX ст.	підготовка до лекцій, ознайомлення з основною та додатковою літературою; ознайомлення з джерелами; ознайомлення зі спеціальною літературою та відеоматеріалами; підготовка доповідей з презентаціями за темами лекцій та відеоматеріалів	6
13	Тема 13. Українські Збройні Сили у 90-х роках XX – першій чверті XXI ст.	ознайомлення зі спеціальною літературою та відеоматеріалами; підготовка доповідей з презентаціями за темами лекцій та відеоматеріалів	5
14	Тема 14. Основні засади ветеранської політики в Україні.	Становлення ветеранської політики в Україні. Організація роботи фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб. Центри ветеранського розвитку та їх значення для реалізації ветеранської політики в Україні.	6
Всього			74

3.2.2. ЗАОЧНА

1. Програма навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	УСЬОГО	л	пр	сем	лаб	сам.в.	
Змістовний модуль 1.	66	3	0	3		60	
Тема 1. Зміст і завдання курсу.	8	3		3		7	
Тема 2. Територія України як мілітарна арена у давні часи.	8					7	
Тема 3. Слов'янський етнос та розвиток військової справи на Русі-Україні.	8					8	
Тема 4. Мілітарна складова українського етносу у литовсько-руську добу	8					7	
Тема 5. Причини виникнення та військова	8					8	

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	УСЬОГО	л	пр	сем	лаб	сам.в.		
природа українського козацтва.								
Тема 6. Військова справа та армія в період Національно-визвольної революції другої половини XVII-XVIII ст.	8					8		
Тема 7. Козацькі мілітарні утворення на службі в московській імперії.	8					8		
Тема 8. Українські військові формування у військових конфліктах XIX – на початку XX ст.	8					7		
Змістовний модуль 2.	54	3		3		48		
Тема 9. Збройні формування на території України під час Першої світової війни.	8					8		
Тема 10. Збройні сили української влади в період Національно-демократичної революції та Визвольних змагань 1917-1921 рр.	8					8		
Тема 11. Радянська доба військової історії України. Друга світова війна і Україна (1939-1945 рр.).	8	3		3		8		
Тема 12. Участь у війнах та військових операціях 60-80-років XX ст.	8					8		
Тема 13. Українські Збройні Сили у 90-х роках XX – першій чверті XXI ст.	8					8		
Тема 14. Основні засади ветеранської політики в Україні.	8					8		
РАЗОМ	120	6		6		108		

2. Теми та короткий зміст лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	Тема 1. Зміст і завдання курсу.	Військова історія як галузь історичної науки й навчальна дисципліна. Періодизація та етапи військової історії України в контексті європейської та світової історії. Історіографія та джерела.	3
	Тема 2. Територія України як мілітарна арена у давні часи.	Військова потуга киммерійців, скіфів та саматів. Воєнне мистецтво давніх греків і римлян у Північному Причорномор'ї. Військова справа готів та гунів.	
	Тема 3. Слов'янський етнос та розвиток військової справи на Русі-Україні.	Антське царство та його мілітарна структура. Політичні та соціально-економічні рушії виникнення військових структур в східних слов'ян. Збройні сили Київської держави: організація, структура та озброєння війська. Завойовницькі походи київських	

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
		князів, утворення Київської імперії. Побудова укріплених ліній та фортифікаційних споруд на кордоні зі Степом. Ординська навала на Русь-Україну, причини поразок.	
	Тема 4. Мілітарна складова українського етносу у литовсько-руську добу	Військо Великого князівства Литовського, Руського та Жемантійського як державницько-мілітарний чинник на руських землях. Участь українців у війнах Великого князівства Литовського: битва на Синіх Водах, битва на р. Ворскла, Грюнвальдська битва. «Країна князя Острозького». Битва під Оршею, битва під Ольшаницею.	
	Тема 5. Причини виникнення та військова природа українського козацтва.	Запорозьке козацтво у XVI ст.: організація, структура, чисельність, озброєння, способи ведення бою. Іноземці на Запорозькій Січі. Морські походи козаків. Армії Османської імперії та Кримського ханства. Реєстрові козаки. Козацькі повстання проти Речі Посполитої та причини їх поразок. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний: застосування нових підходів до розвитку, тактики та бойових операцій. Московський похід 1618 р. Хотинська битва 1621 р.	
	Тема 6. Військова справа та армія в період Національно-визвольної революції другої половини XVII-XVIII ст.	Козацька армія гетьмана Богдана Хмельницького та союзного Кримського ханства, збройні сили Речі Посполитої на середину XVII ст. Основні бойові операції та їхні особливості у 1648-1657 рр. Перемоги та здобутки козацьких полководців в другій половині XVII ст. Кримські та азовські військові походи наприкінці XVII ст.	
	Тема 7. Козацькі мілітарні утворення на службі в московській імперії.	Участь козаків у війнах і військових конфліктах XVIII ст.: Велика Північна війна, Семирічна війна, російсько-турецькі війни. Збройні сили Гетьманщини та Слобідської України у середині XVIII ст. Московизація козацького війська, втрата національної єдиничності в другій половині XVIII ст.	
	Тема 8. Українські військові формування у військових конфліктах XIX	Українці в арміях імперій у XIX ст. Російсько-турецькі війни у XIX ст. Війна 1812 р. та участь в ній українських	

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
	– на початку XX ст.	підрозділів. Участь козацьких військ та ополчення у придушенні польських патріотичних повстань у XIX ст. Кримська війна 1854-1856 рр. та Україна. Російсько-японська війна початку XX ст. Українці у збройних силах імперій на початку XX ст.	
2	Тема 9. Збройні формування на території України під час Першої світової війни.	Українці в арміях двох ворогоючих блоків: Антанти та Четвертного союзу. Легіон Українських січових стрільців: організація, озброєння, бойовий шлях. Бойові дії на території України. Галицька операція 1914 р. Великий відступ 1915 р. Брусилівський прорив 1916 р. Утворення Румунського фронту. Українізація російської армії. Завершення війни на Східному фронті. Українські військовополонені в Євразії.	3
	Тема 10. Збройні сили української влади в період Національно-демократичної революції та Визвольних змагань 1917-1921 рр.	Військове питання в політиці української влади у 1917-1921 рр. Бойові формування Центральної Ради. Армія епохи Гетьманату: організація, озброєння, бойові дії. Вільне козацтво. Збройні сили Директорії: організація, озброєння, бойові дії. «Трикутник смерті». Українська галицька армія: організація, озброєння, бойові дії. Військові формування інших політичних сил на території України: Селянська армія Н. Махна, Холодноярська республіка, Червона армія та Біла армія,	
	Тема 11. Радянська доба військової історії України. Друга світова війна і Україна (1939-1945 рр.).	Радянська національна політика у військовій сфері на початку 1920-х рр. Реформи Червоної армії в Україні у 20-30-х роках XX ст. Принципи формування різних радянських родів військ. Участь українців у конфліктах на початку війни. Карпатська Січ. Початок німецько-радянської війни. Армії протидіючих сторін. Кампанії 1941-1942 рр. Бойові дії в 1943-1944 рр. Українська повстанська армія: організація, тактика, озброєння. Радянський рух Опору. Звільнення України від нацистів. Українці у військових подіях на японському фронті.	
	Тема 12. Участь у війнах та військових операціях 60-80-років XX ст.	Радянська політика у військовій сфері після Другої світової війни Формування військово-промислового	

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
		комплексу. Ядерна зброя та її вплив на військові концепції. Участь українців у збройних конфліктах: Корея, Угорщина, Чехословаччина, В'єтнам, Африканський континент, Куба, Афганістан.	
	Тема 13. Українські Збройні Сили у 90-х роках ХХ – першій чверті ХХІ ст.	Нормативно-правова база створення та розбудови Збройних сил України. Ядерне роззброєння. Структура, органи управління та чисельність війська. Міжнародне військове співробітництво з НАТО та участь у миротворчих місіях ООН: (Югославія, Грузія, Таджикистан, Боснія і Герцеговина, Північна Македонія, Ангола, Хорватія, Гватемала, Косово, ДР Конго, Ліван, Афганістан, Сьєрра-Леоне, Кувейт, Ефіопія, Еритрея, Судан, Ірак, Ліберія, Код-д'Івуар, Малі, Молдова. Російська агресія на сході України 2014 р.: АТО; ООС. Протистояння відкритій повномасштабній агресії РФ після 24 лютого 2022 р. Особливості формування збройних сил у 2022-2025 рр. Волонтерський рух. взаємодія з цивільним населенням, військовополонені та побут під час бойових дій.	
	Тема 14. Основні засади ветеранської політики в Україні.	Становлення ветеранської політики в Україні. Організація роботи фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб. Центри ветеранського розвитку та їх значення для реалізації ветеранської політики в Україні.	
Всього			6

3. Теми та короткий зміст семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	Тема 1. Зміст і завдання курсу.	Військова історія як галузь історичної науки й навчальна дисципліна. Періодизація та етапи військової історії України в контексті європейської та світової історії. Історіографія та джерела.	3
	Тема 2. Територія України як мілітарна арена у давні часи.	Військова потуга киммерійців, скіфів та саматів. Воєнне мистецтво давніх греків і римлян у Північному Причорномор'ї. Військова справа готів та гунів.	
	Тема 3. Слов'янський етнос та розвиток військової	Антське царство та його мілітарна структура.	

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що вносяться на вивчення	Кількість годин*
	справи на Русі-Україні.	Політичні та соціально-економічні рушії виникнення військових структур в східних слов'ян. Збройні сили Київської держави: організація, структура та озброєння війська. Завойовницькі походи київських князів, утворення Київської імперії. Побудова укріплених ліній та фортифікаційних споруд на кордоні зі Степом. Ординська навала на Русь-Україну, причини поразок.	
	Тема 4. Мілітарна складова українського етносу у литовсько-руську добу	Військо Великого князівства Литовського, Руського та Жемантійського як державницько-мілітарний чинник на руських землях. Участь українців у війнах Великого князівства Литовського: битва на Синіх Водах, битва на р. Ворскла, Грюнвальдська битва. «Країна князя Острозького». Битва під Оршею, битва під Ольшаницею.	
	Тема 5. Причини виникнення та військова природа українського козацтва.	Запорозьке козацтво у XVI ст.: організація, структура, чисельність, озброєння, способи ведення бою. Іноземці на Запорозькій Січі. Морські походи козаків. Армії Османської імперії та Кримського ханства. Реєстрові козаки. Козацькі повстання проти Речі Посполитої та причини їх поразок. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний: застосування нових підходів до розвитку, тактики та бойових операцій. Московський похід 1618 р. Хотинська битва 1621 р.	
	Тема 6. Військова справа та армія в період Національно-визвольної революції другої половини XVII-XVIII ст.	Козацька армія гетьмана Богдана Хмельницького та союзного Кримського ханства, збройні сили Речі Посполитої на середину XVII ст. Основні бойові операції та їхні особливості у 1648-1657 рр. Перемоги та здобутки козацьких полководців в другій половині XVII ст. Кримські та азовські військові походи наприкінці XVII ст.	
	Тема 7. Козацькі мілітарні утворення на службі в московській імперії.	Участь козаків у війнах і військових конфліктах XVIII ст.: Велика Північна війна, Семирічна війна, російсько-турецькі війни. Збройні сили Гетьманщини та Слобідської України у середині XVIII ст.	

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
	Тема 8. Українські військові формування у військових конфліктах XIX – на початку XX ст.	Московизація козацького війська, втрата національної єдиничності в другій половині XVIII ст. Українці в арміях імперій у XIX ст. Російсько-турецькі війни у XIX ст. Війна 1812 р. та участь в ній українських підрозділів. Участь козацьких військ та ополчення у придушенні польських патріотичних повстань у XIX ст. Кримська війна 1854-1856 рр. та Україна. Російсько-японська війна початку XX ст. Українці у збройних силах імперій на початку XX ст.	
2	Тема 9. Збройні формування на території України під час Першої світової війни. Тема 10. Збройні сили української влади в період Національно-демократичної революції та Визвольних змагань 1917-1921 рр. Тема 11. Радянська доба військової історії України. Друга світова війна і Україна (1939-1945 рр.).	Українці в арміях двох ворогоючих блоків: Антанти та Четвертного союзу. Легіон Українських січових стрільців: організація, озброєння, бойовий шлях. Бойові дії на території України. Галицька операція 1914 р. Великий відступ 1915 р. Брусилівський прорив 1916 р. Утворення Румунського фронту. Українізація російської армії. Завершення війни на Східному фронті. Українські військовополонені в Євразії. Військове питання в політиці української влади у 1917-1921 рр. Бойові формування Центральної Ради. Армія епохи Гетьманату: організація, озброєння, бойові дії. Вільне козацтво. Збройні сили Директорії: організація, озброєння, бойові дії. «Трикутник смерті». Українська галицька армія: організація, озброєння, бойові дії. Військові формування інших політичних сил на території України: Селянська армія Н. Махна, Холодноярська республіка, Червона армія та Біла армія, Радянська національна політика у військовій сфері на початку 1920-х рр. Реформи Червоної армії в Україні у 20-30-х роках XX ст. Принципи формування різних радянських родів військ. Участь українців у конфліктах на початку війни. Карпатська Січ. Початок німецько-радянської війни. Армії протидіючих сторін. Кампанії 1941-1942 рр. Бойові дії в 1943-1944 рр. Українська повстанська армія: організація, тактика, озброєння. Радянський рух Опору. Звільнення	3

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
		України від нацистів. Українці у військових подіях на японському фронті.	
	Тема 12. Участь у війнах та військових операціях 60-80-років XX ст.	Радянська політика у військовій сфері після Другої світової війни Формування військово-промислового комплексу. Ядерна зброя та її вплив на військові концепції. Участь українців у збройних конфліктах: Корея, Угорщина, Чехословаччина, В'єтнам, Африканський континент, Куба, Афганістан.	
	Тема 13. Українські Збройні Сили у 90-х роках XX – першій чверті XXI ст.	Нормативно-правова база створення та розбудови Збройних сил України. Ядерне роззброєння. Структура, органи управління та чисельність війська. Міжнародне військове співробітництво з НАТО та участь у миротворчих місіях ООН: (Югославія, Грузія, Таджикистан, Боснія і Герцеговина, Північна Македонія, Ангола, Хорватія, Гватемала, Косово, ДР Конго, Ліван, Афганістан, Сьєрра-Леоне, Кувейт, Ефіопія, Еритрея, Судан, Ірак, Ліберія, Код-д'Івуар, Малі, Молдова. Російська агресія на сході України 2014 р.: АТО; ООС. Протистояння відкритій повномасштабній агресії РФ після 24 лютого 2022 р. Особливості формування збройних сил у 2022-2025 рр. Волонтерський рух. взаємодія з цивільним населенням, військовополонені та побут під час бойових дій.	
	Тема 14. Основні засади ветеранської політики в Україні.	Становлення ветеранської політики в Україні. Організація роботи фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб. Центри ветеранського розвитку та їх значення для реалізації ветеранської політики в Україні.	
Всього			6

4. Теми та короткий зміст практичних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1			
Всього			

5. Теми та короткий зміст лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
-	-	-	-
Всього	-	-	-

6. Теми, що виносяться на самостійне опрацювання, їх короткий зміст

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1	Тема 1. Зміст і завдання курсу.	ознайомлення з основною та додатковою літературою; ознайомлення з джерелами	7
2	Тема 2. Територія України як мілітарна арена у давні часи.	підготовка до лекцій, ознайомлення з основною та додатковою літературою; ознайомлення з джерелами	7
3	Тема 3. Слов'янський етнос та розвиток військової справи на Русі-Україні.	підготовка до лекцій, ознайомлення з основною та додатковою літературою; ознайомлення з джерелами; ознайомлення зі спеціальною літературою та відеоматеріалами	8
4	Тема 4. Мілітарна складова українського етносу у литовсько-руську добу	ознайомлення з основною та додатковою літературою; ознайомлення з джерелами; ознайомлення зі спеціальною літературою та відеоматеріалами	7
5	Тема 5. Причини виникнення та військова природа українського козацтва.	підготовка до лекцій, ознайомлення з основною та додатковою літературою; ознайомлення з джерелами; ознайомлення зі спеціальною літературою та відеоматеріалами; підготовка доповідей з презентаціями за темами лекцій та відеоматеріалів	8
6	Тема 6. Військова справа та армія в період Національно-визвольної революції другої половини XVII-XVIII ст.	ознайомлення з основною та додатковою літературою; підготовка доповідей з презентаціями за темами лекцій та відеоматеріалів	8
7	Тема 7. Козацькі мілітарні утворення на службі в московській імперії.	ознайомлення з джерелами; ознайомлення зі спеціальною літературою та відеоматеріалами	8
8	Тема 8. Українські військові формування у військових конфліктах XIX – на початку XX ст.	підготовка до лекцій, ознайомлення з основною та додатковою літературою; ознайомлення з джерелами; ознайомлення зі спеціальною літературою та відеоматеріалами; підготовка доповідей з презентаціями за темами лекцій та відеоматеріалів	7
9	Тема 9. Збройні формування на території України під час Першої світової війни.	підготовка до лекцій, ознайомлення з основною та додатковою літературою; ознайомлення з джерелами; ознайомлення зі спеціальною літературою	8

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
		та відеоматеріалами; підготовка доповідей з презентаціями за темами лекцій та відеоматеріалів	
10	Тема 10. Збройні сили української влади в період Національно-демократичної революції та Визвольних змагань 1917-1921 рр.	підготовка до лекцій, ознайомлення з основною та додатковою літературою; підготовка доповідей з презентаціями за темами лекцій та відеоматеріалів	8
11	Тема 11. Радянська доба військової історії України. Друга світова війна і Україна (1939-1945 рр.).	підготовка до лекцій, ознайомлення з основною та додатковою літературою; ознайомлення з джерелами; ознайомлення зі спеціальною літературою та відеоматеріалами; підготовка доповідей з презентаціями за темами лекцій та відеоматеріалів	8
12	Тема 12. Участь у війнах та військових операціях 60-80-років XX ст.	підготовка до лекцій, ознайомлення з основною та додатковою літературою; ознайомлення з джерелами; ознайомлення зі спеціальною літературою та відеоматеріалами; підготовка доповідей з презентаціями за темами лекцій та відеоматеріалів	8
13	Тема 13. Українські Збройні Сили у 90-х роках XX – першій чверті XXI ст.	ознайомлення зі спеціальною літературою та відеоматеріалами; підготовка доповідей з презентаціями за темами лекцій та відеоматеріалів	8
14	Тема 14. Основні засади ветеранської політики в Україні.	Становлення ветеранської політики в Україні. Організація роботи фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб. Центри ветеранського розвитку та їх значення для реалізації ветеранської політики в Україні.	8
Всього			108

4. Форми та методи викладання, навчання і оцінювання

- 4.1. Форми та методи викладання, навчання: словесні методи (лекція, пояснення, бесіда); наочні методи (презентації); інтерактивні, моделювання ситуацій); використання об'єктно-орієнтованого навчального середовища MOODLE та платформ для організації відеоконференцій Google meet, Zoom.
- 4.2. Викладання проводиться у вигляді лекцій, семінарів, роботи в малих групах, проведення індивідуальних занять, консультацій з викладачем, самонавчання в системі Moodle .
- 4.3. Підсумковий контроль у формі заліку.

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- залік;
- стандартизовані тести;
- командні проекти;
- аналітичні реферати;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- розрахункові роботи;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

6. Розподіл балів, які отримують студенти

6.1. Шкала оцінювання з навчальної дисципліни у балах за всі види навчальної діяльності (шкала Інституту), яка переводиться в оцінку за шкалою ECTS та у чотирибальну національну (державну) шкалу:

Сума балів за шкалою Інституту	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою		
		Іспит	Залік	
90-100	A (відмінно)	Відмінно	Зараховано	
82-89	B (дуже добре)	Добре		
75-81	C (добре)			
65-74	D (задовільно)	Задовільно	Не зараховано	
60-64	E (достатньо)			
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	Незадовільно		
1-34	F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)			

6.2. Розподіл вагових коефіцієнтів за змістовими модулями оцінювання складових поточного та підсумкового контролю результатів навчальної діяльності студентів з вивчення нормативних і вибіркових дисциплін:

6.2.1. Розподіл вагових коефіцієнтів для іспиту (для денної форми навчання):

Залік:

Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2 Рейтингова (підсумкова оцінка за змістовий модуль 2, враховуючи поточне опитування)				Рейтингова (підсумкова) оцінка з навчальної дисципліни (100 балів) або Залік
60 %					40 %				100
T1	T2	T..	T7	T8	T9	T10	...	T14	

6.2.2. Розподіл вагових коефіцієнтів для іспиту (для заочної форми навчання):

Залік:

Змістовий модуль									Рейтингова (підсумкова) оцінка з навчальної дисципліни (100 балів) або Залік
МКР				Підсумкова оцінка за змістовий модуль, враховуючи оцінку за захист навчального матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення					
60 %				40 %					100
T1	T2	T..	T7	T8	T9	T10	...	T14	

7. Критерії оцінювання складових поточного контролю навчальної діяльності студента

7.1. Компетенції (знання, уміння та навички), продемонстровані на навчальних заняттях (практичних, семінарських, лабораторних, враховуючи знання з тем, що виносяться на самостійне опрацювання) оцінюються за 100-бальною системою.

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
98-100	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах.
94-97	Студент володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію.
90-93	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси.
86-89	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
	аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички.
81-85	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і обґрунтувати його положення.
75-80	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми.
70-74	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами.
65-69	Студент розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але окремі висновки не логічні, не послідовні.
60-64	Студент володіє початковими знаннями, здатний провести за зразком розрахунки; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.
50-59	Студент намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом.
35-49	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”; може самостійно знайти в підручнику відповідь.
1-34	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”.

7.2. Оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання здійснюється за 100-бальною системою.

7.3. Оцінювання модульних контрольних робіт здійснюється за 100-бальною системою.

7.4. Оцінювання захисту навчального матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення для студентів заочної форми навчання здійснюється за 100-бальною системою.

7.5. Оцінювання заліку здійснюється за 100-бальною системою.

8. Інструменти, обладнання, програмне, методичне забезпечення навчальної дисципліни

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Плани занять.
3. Перелік основної та додаткової літератури.
4. Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять з комплектами завдань.
5. Навчально-наочні посібники, технічні засоби навчання тощо.
6. Засоби поточного контролю.
7. Методичні розробки для проведення окремих занять.
8. Відеофрагменти з тем навчальної дисципліни.

9. Питання для самоконтролю результатів навчання

1. Військові походи князя Аскольда.
2. Князь Святослав Хоробрий та його військове мистецтво.
3. Володимир Великий як військовий та політичний діяч.
4. Ярослав Мудрий як полководець.
5. Військове мистецтво Володимира Мономаха.
6. Битва під Дорогочином й Ярославлем та їхні наслідки.
7. Битва на р. Калка та її особливості.
8. Битва на Синіх Водах та її наслідки.
9. Участь українських підрозділів в битва під Грюнвальдом.
10. Битва під Вількомиром – українська складова.
11. Гетьман Петро Сагайдачний як полководець і флотоводець.
12. Полковник Іван Богун та його військові здобутки.
13. Кошовий отаман Іван Сірко - непереможний воїн.
14. Битва під Конотопом: І. Виговський, перемога козацького війська.
15. Прутський похід 1711 р. та його наслідки.
16. Військові поселення в Україні в XIX ст.
17. Кримська війна та Україна.
18. Військова реформа 1874 р. та її наслідки.
19. Російсько-японська війна та Україна.
20. Бій під Крутами – героїзм українських юнаків.
21. Симон Петлюра як Головний Отаман української армії.
22. Євген Коновалець як військовий діяч.
23. Павло Скоропадський - будівничий української армії та флоту.
24. Бій під Мотовилівкою: поразка чи перемога.
25. Кримський похід П. Болбачана.
26. Червона УГА: створення та бойовий шлях.
27. Найбільша танкова битва: Луцьк-Рівне-Броди-Дубно.
28. 73 героїчних дні оборони Одеси.
29. Тарас Бульба-Боровець як організатор збройних формувань.

30. Корсунь-Шевченківська наступальна операція.
31. Тарас Чупринка - генерал УПА.
32. Українські навчання з країнами НАТО: Sea Breeze.
33. Неоголошена війна РФ проти України: від перших конфліктів до повномасштабної агресії.
34. Українська зброя часів Незалежності: наявність, створення, еволюція.
35. Військова історія як галузь історичної науки. Періодизація та етапи військової історії України.
36. Особливості армій кочовиків, давніх греків та римлян у Північному Причорномор'ї.
37. Організація, структура і озброєння війська, тактика бою на Русі.
38. Визначні полководці Русі-України
39. Виникнення та функціонування воєнізованих організацій на Степовому кордоні України.
40. Здобичництво – один з спільних елементів життя воєнізованих структур порубіжжя XVI – XVII ст.
41. Запорозьке козацтво в XVI ст.: організація, структура, чисельність, озброєння, способи ведення бою.
42. Морські походи українського козацтва: будова флоту та його можливості.
43. Гетьман Петро Конашевич Сагайдачний: застосування нових підходів до розвитку, тактики та бойових операцій.
44. Козацька армія гетьмана Богдана Хмельницькогою.
45. Перемоги та здобутки козацьких полководців в другій половині XVII ст. Кримські та азовські військові походи наприкінці XVII ст.
46. Участь козаків у Великій Північній війні.
47. Реформування козацького війська в другій половині XVIII ст.
48. Увічнення пам'яті про козацькі перемоги та звитяги.
49. Українці в арміях імперій XIX ст.
50. Поява нових типів зброї та переозброєння європейських армій. Друга половина XIX – початок XX ст.
51. Українці в арміях двох ворогоючих блоків: Антанти та Четвертного союзу.
52. Військове питання в політиці Центральної Ради, Української Держави гетьмана П. Скоропадського, ЗУНР і Директорії УНР.
53. Армія епохи Гетьманату та Директорії (організація, озброєння, бойові дії).
54. Українська галицька армія (організація, озброєння, бойові дії).
55. Українські підрозділи в бойових операціях 1917-1921 рр.
56. Формування колективної пам'яті та меморіалізація видатних військових керівників та бойових операцій Української революції 1917-1921 рр.
57. Участь українців у конфліктах на початку Другої світової війни. війни. Кампанії 1941-1942 рр. Бойові дії в 1943-1944 рр.
58. Рух Опору та особливості його діяльності.
59. Окремі аспекти колективної пам'яті про Другу світову війну.
60. Формування військово-промислового комплексу радянського союзу. Ядерна зброя та її вплив на військові концепції.
61. Участь українців у збройних конфліктах в Азії та Африці.

62. Нормативно-правова база створення та розбудови Збройних сил України. Ядерне роззброєння.
63. Структура, органи управління та чисельність війська.
64. Міжнародне військове співробітництво та участь у миротворчих місіях.
65. Неоголошена війна на Сході 2014 р.: АТО; ООС.
66. Протистояння відкритій повномасштабній агресії РФ після 24 лютого 2022 р. Особливості формування збройних сил.
67. Волонтерський рух.
68. Взаємодія з цивільним населенням, військовополоненні та побут під час бойових дій.
69. Формування колективної пам'яті про різні аспекти військових звичаїв минулого та сучасності.

10. Рекомендовані джерела інформації

10.1. Основна література

1. 25 років незалежності: нариси історії творення нації та держави / відп. ред. В. Смолій. Інститут історії України. Київ : Ніка-Центр, 2016. 796 с.
2. Баличева Л. В. Соціальна та економічна історія України: від середини XVII до початку XX ст. [Електронний ресурс] : навчальний посібник / Л. В. Баличева, Л. Е. Добрунова, Н. Л. Шелкунова. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 158 с.
3. Білінський В. Україна-Русь: історичне дослідження: у 3 кн. кн. 3: Українська звичаї. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2017. 408 с.
4. Бумблаускас А., Ейдінтас А., Кулакаускас А., Тамошайтис М. Історія Литви кожному. Балтія-Друк, 2018. 424 с.
5. Військова історія України [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Каф. історії України та археології, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека ; упоряд. І. Рудянин. Луцьк, 2021. 247 назв.
6. Воєнна історія України : конспект лекцій / укладач П. Є. Трофименко, А. М. Ліцман. Суми : Сумський державний університет, 2022. 231 с.
7. Войтович Л. Княжа доба на Русі (837-1492). Т. I: Львів: Інститут країнознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2021. 590 с.
8. Глушак М. За пів кроку до перемоги. Військове будівництво та операції Галицької Армії в 1918–1919 роках. Львів : Априорі, 2020. 280 с.
9. Горобець В. Зірки та терени козацької революції. Історія звичаїв і поразок. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. 480 с.
10. Горобець В. Князі і гетьмани усієї Русі. «Через шаблю маєм право». Злети і падіння козацької держави 1648-1783 років. Харків, 2016. 352 с.
11. Гуржій О., Чухліб Т. Козацька Україна. Історія Гетьманської держави (XVII-XVIII ст.). Київ : Арій, 2020. 368 с.
12. Історія українського війська. / заг. ред. В. Павлова. Громадський просвітницький проект «ЛІКВЕЗ. Історичний фронт». Харків, 2016. 416 с.

13. Історія українського козацтва: нариси у 2-х т. Т. 1. / редкол. В. А. Смолій та ін. Київ : Вид. Києво-Могилянської академії, 2007. 723 с.
14. Кіпіані В. Зродились ми великої години... ОУН УПА. Історична правда. Харків : Віват, 2016. 304 с.
15. Кривизюк Л. П. Збройні сили України 1917-1920: вишкіл і виховання. Львів: Львівський військовий інститут НУ «Львівська політехніка», 2006. 254 с.
16. Кудлай О. Б. Формування вищих органів управління у сфері військового будівництва УНР (червень 1917 – квітень 1918 рр.) /відп. ред. В. Ф. Верстюк. Київ : Інститут історії України. 2016. 181 с.
17. Кук В. УПА в запитаннях і відповідях Головного Командира. Львів : Галицька видавнича спілка, 2007. 80 с.
18. Лазарович М. Російсько-українська війна 2014-2017 років. Короткий нарис. Івано- Франківськ: Лілея-НВ, 2017. 240 с.
19. Левицький М. Історія українського війська. вид. Центр навчальної літератури, 2020. 846 с.
20. Левицький О. Галицька армія на Великій Україні. Спомини з часу від липня до грудня 1919 р. Київ : Центр навчальної літератури, 2021. 196 с.
21. Лицарі Дикого Поля. Плугом і мушкетом: Український шлях до Чорного моря / авт. кол.: О. Бачинська, Т. Вінцовський, та ін.. Харків, 2016. 352 с.
22. Мицик Ю., Плохій С. Як козаки Україну боронили. Київ : Кліо, 2018. 368 с.
23. На бій за волю. Перемога через поразки. Україна у війнах і революціях 1914-1921 років /А. Руккас, та ін. Харків, 2016. 352 с.
24. Пагіря О. Карпатська Січ. Військове формування Карпатської України. Київ : Темпора. 2010. 152 с.
25. Патриляк І. Визвольна боротьба ОУН й УПА (1939-1960). Київ : АДЕФ-Украина, 2020. 776 с.
26. Перегуда Є.В. Соціологія: навчальний посібник / Є.В. Перегуда та ін. Київ : КНУБА, 2012. 140 с.
27. Пінак Є., Чмир М. Військо Української революції 1917-1921 років /заг. ред. К. Галушко. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2017. 432 с.
28. Поле битви – Україна. Від «володарів степу» до «кіборгів». Воєнна історія України від давнини до сьогодення / авт. кол.: Б. Черкас, О. Сокирко, А. та ін. Харків, 2016. 352 с.
29. Прокопій Кесарійський. Готська війна // Крисаченко В. В. Хрестоматія-посібник: У 2 кн. Кн. І. Київ : Либідь, 1996. С. 103–104.
30. Реєнт О., Коряда А. Усі гетьмани України: легенди, міфи, біографії. Харків : Фоліо, 2008. 416 с.
31. Ричка В. М. Війна пам'ятей. Змагання за спадщину Київської Русі. Київ: Парлам. вид, 2021. 416 с.
32. Руденко Р. Г. Соціальна історія України IX – XVIII ст. : монографія / Р. Г. Руденко. Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 84 с.

33. Русь «після Русі». Між короною і булавою. Українські землі від королівства Русі до Війська Запорозького / авт. кол.: В. М. Горбещь та ін. Харків, 2016. 352 с.
34. Таїрова-Яковлева Т. Г. Гетьмани України. Історії про славу, трагедії та мужність / пер. з рос. Н. Єгоровець; Київ : ТОВ Кліо, 2015. 424 с.
35. Тинченко Я. Війна України проти Радянської Росії у 1920 році. Київ : Темпора, 2020. 420 с.
36. Тинченко Я. Війська Ясновельможного Пана Гетьмана. Армія Української держави, травень-грудень 1918 року. Київ : Темпора, 2021. 152 с.
37. Ткачук П. Сухопутні війська України доби революції 1917-1921 рр. Львів : ЛІСВ, 2009. 312 с.
38. Чухліб Т. В. Гетьмани України: війна, політика, кохання. Київ : Арій. 2016. 480 с.
39. Чухліб Т. В. Гетьмани України: військо, політика, держава. Київ : Арій, 2021. 352 с.

10.2. Додаткова література

1. Горліс-Горський Ю. Холодний Яр / упоряд. С. Лунін. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2017. 400 с.
2. Історія та теорія соціальної політики України: Навч. посібн. / А.О. Ярошенко, Т. В. Семигіна, Н.В. Сушицька. За ред. А.О. Ярошенко. Київ:, НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 289 с.
3. Історія України (соціально-політичні аспекти). Хрестоматія [Електронне видання] : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / С. О. Костишева ; НТУУ «КПІ». Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2009. 338 с.
4. Карнацевич В. Л. Битва під Конотопом. Харків : Фоліо, 2010. 120 с.
5. Ковальчук М. Битва двох революцій: Перша війна Української Народної Республіки з Радянської Росією. 1917–1918 рр. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Т. 1. Київ : Стило, 2015. 608 с.
6. Кузьменко Т. М. Соціологія. Навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 320 с.
7. Левик Б. Національна армія Павла Скоропадського в задумах та реальності (квітень-грудень 1918 р.). Схід. Історичні науки. № 2. 2018. С. 93.
8. Мартинов А. Історична соціологія: У пошуках міждисциплінарного синтезу. Соціологія: Теорія, методи, маркетинг. 2003. № 2. С. 122-130.
9. Смакота В. Цінності і норми в соціології / теоретико-методологічний аспект). Соціальні виміри суспільства. Зб. наук. праць. Вип.5. Київ : Ін-т соціології НАН України, 2002. С. 210-220.

10.3. Інформаційні ресурси:

1. www.ucrainarma.org/ Українська військова історія
2. www.litopys.org.ua. Ізборник Історія України IX-XVIII ст.
3. www.history.org.ua. Інститут історії України НАН України
4. www.nbuv.gov.ua. Національна бібліотека України ім.. Вернадського
5. www.nplu.org.ua. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого
6. www.iananu.kiev.ua. Інститут археології НАН України.
7. www.istpravda.com.ua/tags/tag_історія+України
8. likbez.org.ua. Історичний Фронт.
9. Князь Володимир Великий! Як Володимир за трон боровся? #1 [Електронний ресурс]. History Verum. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=vLWV_hvsncgA